ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՒՌՆԻ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՆԱՒՃԱՌՏՐԱԿԱՆ

ԵՐԵՍՆԵՐՈՐԴ ՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ | ԶՄԻՒՌՆԻԱ ՇԱԲԱԹ 7 ՓԵՏՐՎԱՐ 1876 | ԹԻՒ 1033

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Անգղիոյ բարլաժէնթն սովորական հանդիսիւ բացուեցաւ ։ Այս առթիւ ընթերցեալ՝ օգոստափառ թագուհւոյն գահախօսութիւնն կըծանուցանէ թէ Մեծին Բրիտանիոյ օտար տէրութեանց հետ ունեցած յարաբերութիւնքն սիրալիր և մտերիմ զգացմանց վերայ հիմնեալ են ։ Գահախօսութեան մէջ Հէրսէկովինի խնդրոյն վրայօք հետևեալ տողերն կընթեռնումք ։

«Պօսնիայի և Հէրսէկովինի ապստամբական շարժումն՝ մեծ տէրութեանց ուշադրութիւնը գրաւելով, պարտ համարեցի ինձ բացակայ չիմնալ՝ի բարեջան ճգանց, զորս դաշնակից կառավարութիւնքն 'ի գործ կըդնեն վասն'ի ձեռս բերելոյ զհաշտութիւնն ապստամբեալ գաւառաց Թուրքիոյ ։

«Ըստ միաբանեցայ նոցա հետ, յարգելով միշտ զանկախութիւնն Բարձրագոյն Դրան, առ 'ի յանձն առնել Սուլթանին զբարեպատեհութիւնն ընդունելոյ մի քանի վարչական նոր բարեկարգութիւններ, որք՝ Թուրքիոյ քրիստոնեայ հպատակաց ունեցած դժգոհութեան էական պատճառներն անհետ պիտի ընեն''։

Միևնոյն խնդրոյն նկատմամբ՝ արտաքին գործոց պաշտօնեայ Լորտ Տէրպի յայտնեց երեսփոխանական ժողովոյն մէջ թէ՝ Անգղիան ընդհանուր կերպիւ իւր հաւանութիւնն տուաւ՝ Անտրասի կոմսին պատրաստեալ նոր բարեկարգութեանց ծրագրին. նախայն այնու պայմանաւ որ ապագային մէջ ազատ պիտի լինի իւր ներգործութիւնն 'ի գործ դնել, ըստ կամաց իւրոց ։

Կըհաւաստեն թէ՝ յիշեալ վարչական բարեկարգութեանց ծրագիրն Բարձրագոյն Դրանէն ընդունուելուն պէս, փարիզի դաշնադրութեան ստորագրող ամեն տէրութիւնք միաբանութբ հրաման պիտի յուղարկեն Հէրսէկովինի և Պօսնիայի ապստամբաց՝ որ անմիջապէս զէնքը թողուն և հնազանդին ։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Ցետագայ նամակին օրինակն մեր թղթոց մէջ գտնելով, արժան կը համարիմք նոյնութեամբ հրատարակել զայն՝ իբրև հետաքրքրական հին գրուած մի ։

Իւրոյ սրբանուեալ վեհափառութեան Տեառն Եփրեմայ Առաջնորդի՝ Հայրապետի ամենայն Հայոց երանեալ սրբութեան ։

Առ 'ի հնազանդել հրամանի ձերում Սրբազնութեան, մատչիմ՝ ահա նաև գրով մատուցանել զպատմութիւնն՝ զոր ճառեցի յանցելումն 'ի խօսակցութեան ։

Ցամի Տեառն 1785 Ցունիսի 20 'ի Կ. Պօլիս 'ի Պէկօղլի կոչեցեալ տեղւոջ 'ի միում հինգշաբթի աւուր գնացի զկնի կէս աւուր՝ յԱղամօղլը ասացեալ զբօսանաց տեղին, վասն ժամանակ անցուցանելոյ. ուր բազմութիւնք զանազան ազգաց զբօսնուին 'ի խաղս, ոմանք նարտից, ոմանք ադիւսակաց, և ոմանք հարսից և բազումք ևս ծխէին զծուխս ։ Իսկ ես միկուսի 'ի նոցունց նստէի առ հովանեաւ մեծի ծառոյն՝ որ էր հանդէպ սրճատան տեղւոյն ։ Եկն և շքեղաշուք փառաւոր էֆէնտի մի ծպտեալ ոյոյ ծառայ սիրելեաց զակումքն ։ 'ի բազմիլ իւր եռեւս որ ամենեքին զբաղեալ էին 'ի խաղս, և այլք անփոյթ դոլով՝ նստէին ծխամորճիւ ։ և ես եղէ միայնակ որ յարգանս տալով նմա՝ (թէև ոչ ճանաչէի զի՞ լինիլն) համեստաբար չոքայ 'ի ծունկն ։

Լսածնուս նայելով՝ անցեալ ամսոյ 19ին Աւստրօհունգարիոյ դեսպանն 'ի Կ. Պօլիս՝ Զիչի կոմսն արտաքին գործոց պաշտօնեայ վսե. Ռաշիտ փաշային յանձներ է զծրագիրն բարեկարգութեանց Անտրասի կոմսին, և հետևեալ օրերն մեծ տէրութեանց դեսպանք շատ զատ անանուեցեալով յիշեալ փաշային հետ, յանձն առեր են նմա բարեկամաբար զընդունելութիւնն ծրագրին ։

Նախարարաց ժողովոյն մէջ խորհրդակցութիւն և քննութիւն կըլինի այժմ այս խնդրոյն վրայօք, և ինչ որոշում որ լինի, ըստ այնմ պատասխան պիտի տրուի ։

Հոլանտայիոյ «ԲԷլԷՆ ՆԷԲԷ''լրագիրն կըծանուցանէ թէ վէննայի և Պէրլինի դաշնիճքն միաբանութեամբ Ռուսիոյ կառավարութեան, յանդիմանական գրաւոր աղդարարութիւն մի յուղարկեր են Գառատողի իշխանին, ծանուցանելով նմա թէ՝ 'ի դիպուածի որ իւր ժողովուրդը պիտի չարունակէ այսպիսի անարժան ընթացք մի ունենալ ընդդէմ օսմանեան կառավարութեան, մեծ տէրութիւնքն պիտի պարտաւորին ոչ միայն ազատ թողուլ զնա որ Գառատաղի վերայ յարձակի, այլև գործակից պիտի լինին նմա 'ի նպաստ այս օրինաւոր յարձակման ։

Սպանիոյ համազգային պատերազմը՝ բարեբաղդաբար, վերջանալու վերայ է ։ Ալֆոնս թագաւորին զօրաբանակը քանի մը գլխաւոր յաղթութիւններ տարաւ կարլոսեան զօրաց վերայ ։ արդ իրարու հետ հաղորդակցութիւնն ընդհատեալ է այժմ թէ ծովու կողմանէ և թէ Գաղղիոյ սահմանագլխոյ կողմանէ ։ Հետևաբար կարլոսեան զօրագնդերն շատ ժամանակ չանցած՝ կամ պիտի պարտաւորին անձնատուր լինել, կամ ցիր և ցան պիտի լինին ։ որով՝ ըստ ամենայն երևմանց, վախճան պիտի տրուի համազգային աղէտալի պատերազմին ։ որ կըտևէ քանի մի տարիէ հետէ 'ի ծանր տառապանս և 'ի մեծամեծ վնաս դժբաղդ ժողովրդոց Սպանիոյ։

Լնտանի Ծէյլ Նի-ս օրագիրն կըհրատարակէ, Պէրլինէն հասեալ հեռագրութեան մը համեմատ, թէ Սպանիոյ կառավարութիւնն՝ իւր դեսպանաց միջոցաւ իմաց տուեալ է մեծ տէրութեանց, թէ իրաւամբ կըյուսայ տեսնել 'ի մօտ աւուրս զվախճան կարլոսեան ապստամբութեան՝ և թէ այս յաջող վախճանն 'ի ձեռս բերելէ ետև, բաւական պատրաստ զօրք պիտի ունենայ 'ի Գուպա կղզին յուղարկելու ։

Ցայտնի է թէ Ամերիկայի մէջ Սպանիոյ ըստացուածքն եղած Գուպա մեծ կղզին 7 տարիէ հետէ արիւնահեղ ապստամբութեան մատնուած է, և Միացեալ—Նահանգք Ամերիկայի՝ զկնի երկար ժամանակ սպասելոյ հաշտութեան, որ կըխոստացուի միշտ 'ի կառավարութենէ Սպանիոյ, զգուեալ են վերջապէս իրենց դրանց մօտ տեսնելով այս վառարանը խռովութեանց . ուստի կըպահանջեն որ անմիջապէս զսպուի Գուպայի ապստամբութիւնն՝ թէ հաշտարար միջոցներով և թէ զինու զօրութեամբ ։ Իսկ Սպանիոյ կառավարութիւնն՝ որ հաշտարար միջոցներ գործածելով կրնար շատոնցմէ 'ի վեր դադրեցնել զյիշեալ խռովութիւնը, նախամեծար կըհամարի զինու զօրութիւնն, որով մինչև ցայսօր բան մի չկրցաւ ընել ։ Բայց Ամերիկայի Միացեալ—Նահանգաց դժգոհութիւնն երթալով կըծանրանայ, յորմէ կրնայ՝օրին մէկը, վտանգաւոր հետևութիւն մի ծագիլ Սպանիոյ համար ։

Կայսերական հրովարտակաւ հետևեալ ... ատրաշխութիւնք տեղի ունեցան 'ի Կ. Պօլիս ։

Վսեմ. Նամիք փաշան՝ պետական խորհրդոյն (Շուրայի տէվլէթ) նախագահ անուանեցաւ փոխանակ վսե. Սէրվէր փաշային, որում հասարակաց շինուածոց վերատեսչութիւնն յանձնեցաւ։ Իսկ հասարակաց շինուածոց նախորդ պաշտօնեայ վսե. Հալէթ փաշան՝ պետական խորհրդոյն անդամ անուանեցաւ ։

—Կ. Պօլսոյ «Բօռըէէ տ'Օրիան'' լրագրոյն մէջ որ ամսոյս 3ին հասաւ 'ի քաղաքս, հետևեալ նշա-

Հաճեալ յայսպիսի չարժմանց իմոյ կոչեաց զիս բազմիլ ընդ ինքեան 'ի վերայ խալիչայի իւրոյ, որոյ շնորհակալ լինելով՝ դոյն ինչ և մօտեցեալ նստայ կրկին 'ի վերայ կեղևմենին՝ յարումէր ։ Սկսաւ հարցանել ինձ թէ յորմէ յազգէ և յերկրէ լիցեմ, և կամ թէ 'ի Պօլիս զի՞նչ դործոյ վերայ դտանիմ, և ապա թէ ո՞ւր ունայ զտաճկական ընթերցմունս ևայլն։ Զկնի պատասխանելոյ իմ ըստ անկլին, ասէ ցիս. Իր մի կամիմ հարցանել քեզ, և խնդրեմ զի լուծցես զտարակուսանս իմ. Զի՞նչ կամիք ասել դուք քրիստոնեայքդ՝ ագնում ուլում, այսինքն զերիս անձնաւորութիս տալով միոյ Աստուածութեան։ Պատասխանեցի՝ Տէր, ես աշխարհական այր մի եմ. չունիմ յայդմանէ տեղեկութիւն ։ Ասաց այրն, ես ոչ հաւատամ այդմ բանի, զի դու հայ դոլով՝ այդքան ունեալ ես զգրեանս և զլեզու մեր, չէ կարելի որ 'ի քում լեզուի և հաւատոյ անտեղեակ լինիցիս. խնդրեմ ըստ չափու գիտութեան քո բան ինչ ասիցես ինձ ; քանզի յայժ բաղձամ գիտել։

Եւ մինչ կարի թախանձեաց առաջի գիտեմ զի բացուք գիտես, ժի ձէմի ժէշի-նաքլ չէ. Հօրազին, այսինքն որ համայն եղելութիւնք և դոյութիւնք է-չ ծիսէ յաթ օր-նօր, յերկս ձեւս յատկանեան՝ էանի այսինքն մաւէնի, էյակլըկան, նէպարի, բաղբաշական, վէ հայվանի, և կենդանականովէ ծի-մէ-ի մ-նիւճ վէ մաչէսը տր, և ամենեքին կապօտ և ենթակայք են, է-չ ախիմ գը-վէրէ, երից մեծի զօրութեանց ; յանա, որք են վուճուտ դոյութիւն, հիսս զգացութիւն կամ գիտութիւն, վէ իրատէ այսինքն և կամք։ Իմտի տիւ-ալ իտէրիմ, արդ հարցանեմ ասելով՝ ցուցի նմա զտուփն դեղնջոյ զոր ունէի 'ի ձեռին իմում, պու մադէնիտէ յայմերականի վուճուտ վա՞ր մը, դոյութիւն գո՞յ, կամ թէ գո՞յ է սա, պատասխանեաց թէ այո. հիսս վէ իրատէ վա՞ր մը պու-նտէ. զգացութիւն և կամք գո՞յ 'ի սմա. պատասխանեաց թէ ո՛չ. ցուցի և ծառն ասելով, պու չիծէրտէ վուճուտ վէ հիսս վա՞ր մը, 'ի ծառս այս դոյութիւն և զգացումն գո՞յ, պատասխանեաց թէ այո։ Իրատէ վա՞րմը պու-նտէ, կամք գո՞յ 'ի սմա. պատասխանեաց թէ ո՛չ։ Հարցի կրկին հայվաններ, 'ի կենդանականս պու խուսուս էնսանտէ, մանաւանդապէս 'ի մարդն, ժի ծի-մլէ մախլուգ օլան հայվանըն շէրաֆէլի տըր, որ համայն սաեղծեալ կենդանեաց կատարեալն է, վուճուտ, հիսս վէ իրատէ մէվճուտ վա՞րմը տըր, դոյութիւն, զգացութիւն և կամք գտանի՞ լիովին ներկայ, պատասխանեաց թէ այո ։

Իմոի, ուրեմն (ասացի նմա), աշխարհքեար կեօրինիւր պունլարտէն, յայտնի տեսանի յայսցանէ, քի պիր զէյրի չէյ տիր վարլըք. որ այլ ինն իր է դոյութիւնն. զէյրի չէյ տիր հիսս. այլ ինն իր է զգայութիւնն, վէ զէյրի չէյ տիր իրատէ. և այլ ինն իր է կամքն։ Հալթա՝ մինչ զի, վարլըք, հիսս վէ իրատէ տէկիլ տիր. դոյութիւնն ոչ է զգայութիւն և կամք, հիսս՝ վարլըք վէ իրատէ տէկիլ տիր, զգայութիւնն ոչ է դոյութիւն և կամք ։ Իէյլէլիքէ իրատէ, վարլըք վէ հիսս տէկիլ տիր. նմանապէս և կամքն, ոչ է դոյութիւն

նակութեան արժանի տողերն կընթեռնումք ·

«Կլիմանամք թէ նախարարաց խորհուրդն՝ զկնի բազմաուշադրութեամբ քննելոյ զառաջարկութիւնն Անտրասի կոմսին 'ի մասին հաշտութեան Հէրսէկովինի և Պօշնիայի, արժան համարեալ է ընդունել զայն ։ Նախարարաց խորհրդոյն երէկուան նստին մէջ որոշեցաւ նորին կայսերական վեհափառութեան ներկայացնել զնոյն առաջարկութիւնն 'ի վաւերացումն։

«Ըմթէ տեղեկութիւնք մեր ստոյգ են, զկնի մի քանի աւուրց, կայսերական իրատէ մի պիտի ելլէ վասն գործադրութեան յիշեալ առաջարկութեան"։

—Անտրասի կոմսին առաջարկեալ նոր բարեկարգութեանց ծրագիրն՝ ըստ եւրոպական լրագրաց, հինգ գլխաւոր կէտերու վերայ հիմնեալ է, որք հետևեալքն են ·

1· Կրօնական կատարեալ ազատութիւն ·

2· Հարկերը վարձակալաց տալու դրութեան ջնջումն ։

3· Օրէնք մի վասն ապահովացուցանելոյ թէ Պօշնիայի և Հէրսէկովինի ուղղակի տրոց բոլոր գումարը պիտի գործածուի յօգուտ նոյն գաւառին ընդ հսկողութեամբ խորհրդոց՝ հաստատելոց ըստ զօրութեան կայսերական ֆէրմանին որ 'ի 13 Դեկտեմբեր ըստ նոր տումարի ·

4· Յատուկ յանձնաժողովոյ մի կազմութիւնն, բաղկացեալ հաւասար թուով 'ի մահմէտական և յոչ—մահմէտական անդամոց, որոյ պաշտօնն պիտի լինի հսկել 'ի վերայ գործադրութեան նոր բարեկարգութեանց առաջարկելոց 'ի մեծ տէրութեանց, որպէս և բարեկարգութեանցն շնորհելոց կայսերական հրովարտակօք որ 'ի 5 Հոկ· և 12 Դեկ· ըստ նոր տումարի ։

5· Վերջապէս բարւոքումն գիւղացւոց ագարակային և միջակելի գետնոյ վերաբերեալ կայութեանը ։

Կ· Պօլսոյ ԼՐԱԳԻՐ Թերթին Յունուարի 22 թուոյն մէջ հետևեալ տողերն կընթեռնումք ·

«Հրապարակին [illegible]

նեղութիւնք՝ հրապարակաց լումայոմն եղած գործառնութեանց վրայ նախ իր ազդեցութիւնն ընել սկսաւ ։ ՎԱԳԸԹ տաճկերէն թերթն այս անգամ իւր հրատարակութիւնը բոլորովին դադրեցոյց կամովին · որոյ պարտքը մեծաքանակ գումարի մը հասնելով՝ անկարող գտնուեր է շարունակելու ։ Տնօրէնը կըսէ թէ՝ դրոշմաթղթի տրոց պատճառաւը այս վնասին հանդիպեր է ։ «Այս բողոքը՝ բոլոր լրագրապետաց կողմէն եղած պէտք է նկատել։

«Մէ——ճէէր Օբ—ման թերթն ալ երեք օրէ 'ի վեր հրատարակութիւնը դադրեցուցած է, յայտնի չէ ինչ պատճառաւ"։

—Օսմանեան ծովային և ցամաքի զինուորականաց համազգեստներուն վերայ եղած ոսկեթել ժապաւէնքն (չէրիտ), նմանապէս ոսկեզօծ ուսնոցներն վերցան բարձրագոյն Դրան որոշմանը համեմատ ։ Կըհաւաստեն թէ այս խնայողական որոշմամբ՝ Տէրութեան գանձը տարին 250,000 լիրա ծախքէ ազատ պիտի լինի ·

Իսկ զինուորական պաշտօնակալաց զանազան աստիճաններն յայտնելոյ համար՝ ուրիշ աժանագին նշաններ պիտի տնօրինուին ·

—Կըսուի թէ Պարսից տէրութեան գահաժառանգ իշխանն՝ յեւրոպա ճանապարհորդութիւն ընելու նպատակաւ մեկներ է 'ի Թէհրանէ ։ Նորին արքայական Բարձրութիւնն 'ի Հռոմ ևս պիտի երթայ եղեր ·

—Պարսից օգոստափառ Շահն Կ· Պօլսէն անցած ժամանակը, բարեհաճեալ էր շնորհել մեծախուրշիտ փաշային՝ (որ այժմ մեր գաւառին կուսակալն է,) զշքանշանն Առիւծու և Արևու կարգին ։ Այս շքանշանք դրուելու հրովարտակն յանցելում շաբաթու պաշտօնական կերպիւ յանձնեցաւ նորին վսեմութեանն՝ ձեռամբ քաղաքիս Պարսից ընդհանուր հիւպատոս մեծաԱղա Շէյխ Մուհամէթ պէյին, որ մօտերս վերադարձաւ 'ի Կ· Պօլսոյ ·

—Յիշեալ հիւպատոսն՝ որ գաղղիագէտ բանիբուն պաշտօնատար մըն է, 'ի Կ· Պօլիս եղած ժամանակն Մէճիտիէ կարգին երրորդ աստիճանի շքանշանաւ պատուեցաւ 'ի վեհ· Սուլթանէն։

—Հաճութեամբ սրտի կլիմանամք նաև թէ մեծարգոյ Յօհաննէս էֆէնտի Փօղոս Աքճալեան, որ քաղաքիս Պարսից ընդհանուր հիւպատոսարանին թարգման և ատենադպիր (քանչէլլիէր) է, Մէճիտիէ կարգին 5երորդ աստիճանի շքանշանն ընկալաւ, 'ի վարձատրութիւն իւր գործունեայ և խոհեմ ծառայութեանցը ·

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՏԽՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՔ

Կալկաթայէն Յունուարի 15 ամսաթուով կըգրեն մեզ թէ՝ Սիւնեաց Յակոբ կոչեցեալ հիւանդամիտ թափառականն՝ որ երբեմն վարդապետ Հայոց և ժամանակէ մը հետէ լուծեալ 'ի կարգէ իւրմէ (և որ զինքն Արևորդի կանուանէ այժմ,) 'ի յիշեալ մայրաքաղաքն կըգտնուի դժբաղդաբար ։ Բնակի սա անդ Հայոց եկեղեցւոյն մօտ 'ի փոքրիկ տան միում և յառաւօտէ մինչև յերեկոյ վեղար 'ի գլուխ՝ չափէ զփողոցս, բարբանջելով ընդդէմ ազգային եկեղեցւոյն և եկեղեցականաց՝ 'ի գայթակղութիւն միամիտ ազգայնոց և 'ի նախատինս ընդհ· Հայոց ազգի։

Զարմանալի և ցաւալի է ապաքէն, որ Կալկաթայի ազգային եկեղեցական իշխանութիւնն թոյլ տայ յիշեալ կարգալոյծ թշուառականին, որ այժմ պարզ աշխարհական մին է, դնել 'ի գլուխ իւր զվեղար, որ մեր Հայաստանեայց սբ եկեղեցւոյն վարդապետաց պաշտօնական կերպարանն է ։

Կլիմանամք թէ Մեծին—Բրիտանիոյ թագաժառանգ իշխանն 'ի Կալկաթա գտնուած ժամանակն, Սիւնեաց Յակոբն կամ Արևորդին՝ հայերէն գրով աղերսագիր մի մատուցեր է նմա, որով զկնի չարաբանելոյ զսուրբ սինօդէն Էջմիածնի, զվեհափառ կաթողիկոսէ, զՊատրիարքաց և զեպիսկոպոսաց Հայոց, յաւելեալ է թէ ինքն ոչ կարելով հանդուրժել անարժան ընթացից նոցին, լուծընկեց դիմեալ է 'ի կողմանս Հնդկաստանի առաքելական պաշտօնիւ 'ի քարոզել զԱւետարանն Քրիստոսի · ուստի խնդրէ զձեռնտուութիւն նորին արքայական Բարձրութեան, աղաչելով զնա որ բարեհաճեսցի գրչաւորոց կամ ժողովարան մի հաստատել 'ի Հայաստան՝ յանուն Բրիտանական տէրութեան, որպէսզի ընդ հզօր պաշտպանութեամբ նորա կարող եղիցի համարձակ կատարել և արդիւնաւորել զպաշտօն առաքելութեան իւրոյ, և այլն ։

Աւելորդ համարիմք զրուցել թէ Մեծին—Բրիտանիոյ թագաժառանգ իշխանն՝ զկնի անդ զիարէնի թարգմանել տալով զյիշեալ աղերսագիրն և նորա հեղինակին խաբեբայ մին լինելն հասկանալով, մերժեր է զխնդիր նորա ։

—Դարձեալ Կալկաթայէն ծանուցանեն մեզ թէ՝ Ղարապաղու Ագուլս գեղի բնակիչ տէր Յովհաննէս Բաղդասարեան աղքատ քահանայ մին՝ դրամական օգնութիւն ճարելոյ անհրաժեշտ ակնկալութեամբ 'ի Կալկաթա գտանի ամենաթշուառ վիճակի մէջ և օրական հացի կարօտ ։

Պատմեն թէ այս տարաբաղդ քահանայն՝ մի ձախորդ երաշխաւորութեան պատճառաւ անկարծելի մեծ վնասու հանդիպելով, քաղաքէ 'ի քաղաք շրջելու ելեր է ողորմութիւն ժողովելու համար, և յանցելում 1875 ամի կոնդակ մի ևս 'ի ձեռս բերեալ է 'ի տէր Ներսէս սրբազան Պատրիարքէն Կ· Պօլսոյ, որպէսզի կարող լինի

և զգացութիւն, մա իւչ գուվէթը միւֆէրրիքէ տիրլէր, այլ երեք յատկացեալ՝ կամ զանազանեալ զօրութիւնք են · քի աչէտիէթ իւզրէ, րուհը վահիտը ինսանտէ մէվճուտ տիրլէր, որք միաւորութեամբ 'ի միում հոգւոյ մարդոյ են լռութեամբ · քի պիր րուհտր, որ մի հոգի է, իւչ տէյիլտիր, և ոչ երեք · լաքին, բայց իւչ միւթէչայիր՝ երեք զանազանեալ գուվվէթ վար քէնտիւ վահիտիէթինտէ, զօրութիւնք գոն յիւրում միութեան, պիլա թէֆրիդէ անբաժանելի։ Խմտի հաք թաալա հազրէթլէրինին վահտանիէթինտէ, ապա 'ի միութեան ամենաբարձրելոյն Աստուծոյ, պու իւչ քուվվէթը միւֆէրիքէ, սոյն զանազանեալ երեք զօրութիւնք, չէնտան թէղէյիւտ իւզրէ թէքմիլէն մէվճուտ տըր, որ քանզի առաւել կատարելութեամբ էացեալ են՝ քի պիր լանդալ ու լեմ եէզէլ վարլըք տըր, որ է գոյութիւն մի անսկզբն և անվախճան · պիր հիսս եախօթ յիլմ պի հատտ ու պի ղայէ, ըղգացութիւն կամ գիտութիւն մի անհուն և անսահման ։ Վէ պիր րիզա իլա միւթէնէհի, վէ ճիւմլէյի ճարի տըր, և կամք մի անվախճանելի և առ ամենայն բացարձակ ։ Վէ պու իւչ գուվվէթը մուազզամէ, և սոյն երեք ամենամեծ զօրութիւնք, օլ րութպէ աչէտիյեթլէ պիլա թէֆրիքէն, պիլ քիւլլիէ քեմալէթլէ, հաքք թաալանըն վահտանիէթինտէ մէվճուտ տիրլէր քի, յայնմ աստիճանի անբաժանելի միաւորութեամբ, անթերի կատարելութեամբ էացեալ են 'ի միութեան Աստուծոյ, եանի թէքմիլ իւչ ադնում հատտ օլունմուշլար տըր, որ իբր թէ երեք կատարեալ անձինք համարեցեալք են այսինքն ճանաչեցեալք ։ Վէ հալա պուճիհէթտէն՝ և ահա վասն այսորիկ, ադնումը սելասէ, երեք անձինք, թապիր օլունտու յիսէվիտէ, ասացաւ 'ի քրիստոնէութեան, նասէ թէֆհիմ վէ իման էթտիրմէկէ · վասն ամբոխին զեկուցանելոյ և հաւատացուցանելոյ, քի խալիք ալլահ էլ վահիտին, որ մի միայնակ Աստուծոյն արարչի, վար տըր քէնտիւ էզէլիէսինտէ, ունի յիւրում յաւիտենականութեան նէ էվվէլ վէ նէ ախր · ոչ յառաջ և ոչ յետոյ, իւչ թէքմիլ գուվվէթ, երեք կատարեալ զօրութիւնք, պիրի պիրինէ հէմփայէ, հէմ վարէ · միմեանց համապատիւ և համազօր, նէ էսղար վէ նէ էքպէր՝ ոչ կրտսեր և ոչ մեծ, պիլա իպտիտա, վէպիլա էվգաթ՝ անսկիզբն և անժամանակ · իլլա վահիտ ալլահ էզէլի զէմ էզէլի, այլ մի Աստուած յաւիտենական անսկիզբն, լաքին, սակայն պու թալիմ իւզրէ, այսու վարդապետութեամբ, նասին թէֆէքքուֆի միւշկիւլթէր օլտուղինտէն, հասարակութեան հմտութիւն կարի դժուարին գոլոյ աղագաւ, վէ մէսիհիլերեան պու հադիզաթտէն մահրում վէ ճէհլտէ գալմասընլար տէյու, և զի նոքա 'ի սոյն ճշմարտութենէ զրկեալ և տգէտ մի՛ մնասցեն, պու մինվալ իւզրէ մահտուտ օլունտու յիսէվի յիւլէմասինտէն քի, այսու եղանակաւ սահմանադրեցաւ 'ի վարդապետաց քրիստոնէից թէ, րուհէթի պէչէրիէտէն միւնէզզէհ օլան վահիտ ալլահ, 'իմարդկային տեսութենէ աներևոյթ եղեալ միակ Աստուածն ադնումի սելասէ տիր, Երրորդութիւն է · այսինքն երեք անձինք է, վէ խալք ուսուլէթլէ ֆէհմ էյլէսուն տէյու խամ վայզ օլունտու, և զի ամբոխն դիւրաւ կարիցէ իմանալ, անուն եդան ապ, իպն, վէ րուհ էլ գուտտուս՝ հայր Որդի և Հոգի սուրբ ։ Ալլահ էլ վահիտ, մի Աստուած, ապ, եանի վարլըք · հայր այսինքն գոյութիւն կամ էութիւն · իպն՝ եանի հիսս, եախօտ յիլմ, վէ եախօտ նութք՝ Որդի՝ այսինքն զգացութիւն կամ գիտութիւն և կամ բան · րուհ եանի րիզա, Հոգի այսինքն կամք · զիրա մալիւմի տէվլէթ տիր քի, քանզի գիտէ տէրութիւն ձեր վարլըգտէն թէվէլլուտ տիր հիսս ; որ յէութենէ ծնանի գիտութիւնն կամ զգացումն · վարլըգտէն վէ հիսստէն զուհուր իտէր րիզա, 'ի գոյութենէ և 'ի գիտութենէ յառաջգայի կամքն · վէ պու միւնասիպէթլէ տէնիլտի ադնումը սելասէ, վէ եախօտ, ապ, իպն վէ րուհ էլ գուտտուս ալլահ էլ վահիտ · եւ այսու գիտմամբ ասացաւ երեք անձինք, կամ թէ հայր՝ որդի և հոգի սուրբ, մի Աստուած ։ Հալա եղարի ադնումի սելասէ · ահաւասիկ խորհուրդ երից անձանց ։

Յայնժամ լու 'ի լու առաջի բազմութեան (որք թողեալ զխաղս՝ ունկն դնէին խմոյ ատենաբանութեանց) ասաց յիշեալ էֆէնտին · թէ այդպիսի խոստովանութիւն և հաւատ, մեք ևս խոստովանիմք և հաւատամք · և ո՞ ոք որ վասն այդպիսի խոստովանութեան՝ հայհոյիչ ասիցէ քրիստոնէից

մի ուրիշ շրջագայիլ Թուրքիոյ հայաբնակ քաղաքաց մէջ՝ փասն դրամական օգնութիւն ժողովելոյ․ կերևի թէ ժողոված անբաւական լինելով և հին Հնդկաստանի մեծահարուստ Հայոց առատաձեռնութեան համբաւոյն վերայ վստահանալով, զկնի մի քանի ամսեայ տաժանելի ճանապարհորդութեանց՝ այսինքն զկնի մեծամեծ ալէկոծութեանց 'ի վերայ ծովու և չարաչար նեղութեանց 'ի վերայ ցամաքի, վերջապէս ողջամբ հասեալ է 'ի Ջալամիուր (Հնդկաստան)․ բայց այս քաղաքին տեղական իշխանութիւնն կասկածելով՝ 'ի վերայ դժբաղդ տէր Յովհաննէս քահանային իբրև լրտես Ռուսաց, բանտարկեալ է զնա մի քանի օր ։ Յետոյ Ջալամիուրի մի ազգասէր և բարեպաշտ Հայու երաշխաւորութեամբ կազատի 'ի բանտէ, և նորա նպաստիւք հասանէ վերջապէս 'ի Կալկաթա․ ուր չուարեալ մնայ այժմ 'ի վերայ իւր դժուար կացութեան։

Այս ցաւալի առթիւ, Կալկաթայի մեր յարգոյ թղթակիցն աղաչէ զմեզ՝ Արշալոյսոյ միջոցաւ ծանուցանել ազգասիրաբար Հայ հասարակութեան ամեն երկրի թէ՝ արդի Հնդկաստանի հանգամանքն ոչ տան թոյլ ինքեան՝ որպէս երբեմն, հիւրասիրել մարդասիրաբար զկարօտ ազգային պանդուխտս և մխիթարել զնոսա դրամական օգնութեամբ․ ուստի կըզգուշացնէ զբաղդախնդիր տառապեալ անձինս՝ չդիմել 'ի Հնդիկս, որպէսզի անձրևէն փախչելով կարկուտի չհանդիպին․ այսինքն զտառապեալ կացութիւն իւրեանց ևս առաւել չծանրացնեն։

Մեր թղթակիցն յաւելու նաև զհետևեալ տողս․ «Յամենայն ծագաց երկրի գան 'ի Հնդիկս և ծանրանան 'ի գլուխ Եկեղեցւոյ և ազգին, 'ի դժուար յոյժ կացութեան թողլով զհասարակութիւն մեր և զյարգոյ եկեղեցպանն․ քանզի ըստ առածին՝ եթէ մին լցէ հիւրն, հըջնոր է զենումն որթու․ բայց եթէ բազմաթիւ, դժուարանայ և զենումն հաւուն''։

Կ․ Պոլսոյ ՀԱՅՐԵՆԻՔ լրագրոյն Յունվարի 27 թիւէն յետագայ ազգային տեղեկութիւնքն կըքաղեմք ․

«Խառն ժողովոյ ուրբաթ աւուր նիստը շատ աղմկալից եղաւ ։ Հակապօղոսեան վանեցիք ազգային Պատրիարքարան լեցուած կըպնդէին, որ Պօղոս վարդապետի վան մտնելը ծանր խռովութեանց պատճառ կըլլայ ։ Ժողովը վանեցի ազգայնոց ընդդիմութիւնը տեսնելով, պարտաւորցաւ ոստիկանութեան զինուոր բերել և հակապօղոսեանց բարձրակոչ աղաղակները լռեցընել։ Ժողովը՝ յետ ընդերկար խորհրդածութե․, որոնցմէ որ երկու կուսակցութեանց վարդապետներն ալ առ ժամս վան չմտնեն․․․․․․։

«Իսկ Իզմիրի խնդիրը՝ որ յոյժ կարևոր էր և սահմանական, դժբաղդաբար ձեռք չառնուելով՝ օրը տարաժամեալ ըլլալուն, յաջորդ նիստին մնաց, որ 15 օրէն պիտի գումարի''։

նա ինքն է հայհոյիչ։ Եւ ես կարի շնորհակալ եմ 'ի քէն, զի լուծեր զտարակուսանս իմ, որ այսքան ժամանակ, եթէ Յունաց և եթէ Հայոց՝ ամենայն աստիճանի եղելոց անձանց՝ բազմիցս հարցեալ եմ, ոչ կարացին բացայայտելոյ ինձ։ Սակայն ունիմ և դայլ հարկաւոր հարցմունս․ յոյժ աղաչեմ, զի գայցես 'ի տուն իմ, և անդ խօսեսցուք։ Ասացի նմա, Տէր, ես ոչ գիտեմ զտուն յարգութեան ձերոյ, պատասխանեաց թէ եալըն՝ այսինքն ամարանոցն իմ՝ Էղապաթաշ կոչեցեալ տեղւոջ է, և ձմեռնային տունն իմ 'ի Պօլիս Սուլթան Պայազիտ ճամիի մերձ է, որոյ և հարցանիցես թէ Անատոլի ղազիասկէրի եալըն կամ տունն ո՞րն է, իսկոյն ցուցանեն․ Մինչ լուան այլք՝ զոր լինելն, զգաստացան և թողին զխրախմունս․ իսկ նա յարուցեալ գնաց պատուիրելով թէ գայցես առ իս նայլն ։ Բայց ես յերկիւղէ թէ ո՞ գիտէ զինչ հարցանելոց է, ոչ երբէք գնացի․ և նա ոչ կարաց ստիպել զի 'ի հովանաւորութեան դեսպանաց էի ։ Ահա, երանելի Վեհ, այս է որ էանց, որ հնազանդեալ ձերոյ բարձր հրամանի դծագրեցի, խոստանալով միշտ զծառայութիւն իմ, և սրբասնեալ աջոյ համբոյր խոնարհութեան մատուցանելով մնամ ձերոյ վեհապետական Սրբութեան,

Ամենախոնարհ նուաստ ծառայ,
Գեղամեան Մարգար Զաքարեայ խօճենց ։

Ի Ս․ Պետերբուրգ, 13 Հոկ․ 1809 ։

Մեր նախընթաց թուով ՓՈՒՆՋԷՆ քաղելով հրատարակած էինք թէ՝ Կ․ Պոլսոյ ազգային Քաղաքական ժողովոյ անդամներէն մին բարեհաճեր է բաւական գումար մը փոխ տալ կեդրոնական սնտուկին, որ վերջին օրերս չափազանց անձկութեան մէջ կըգտնուէր եղեր ․

Կերևի թէ այսպիսի ազգասիրական փոխատուութիւն մի՝ դժբաղդաբար, տեղի չէ ունեցեր, ինչպէս կըտեսնուի 'ի հետևեալ նամակէն՝ ուղղեալ առ մեծ․ խմբագիր—Տեօրէնն ՄԱՍԻՍի, և որ նոյն թերթին Յունվարի 22 թուոյն մէջ հրատարակեալ է ․

«ՓՈՒՆՋ լրագրոյ Յունվարի 17 թերթին մէջ, մեծ․ էֆէնտիի մը կողմանէ ազգային Պատրիարքարանի սնտուկին փոխառութիւն մը եղած ըլլալը տեսնուելով, Պատրիարքարանի պարտապահանջներէն շատերը մեզ կըդիմեն, և նոյն փոխառութիւնը պատճառ բռնելով՝ ստակնին կըպահանջեն ․ Արդ՝ պարտ անձին կըհամարիմ ծանուցանել թէ վերջին օրերս ոչ ոք փոխ ստակ տուած է Պատրիարքարանի սնտուկին ․

Ի դիմաց Ելևմտից հոգաբարձութեան,
գանձապետ՝ Միհրան Զօղանեան ․

Կ․ Պոլիս, 21 Յունվար 1876 ․

Հաճութեամբ սրտի ընկալաք Յունվար 14 և 17 թիւերն ՄԻՄՈՍ անուն զաւեշտական թերթին, որ՝ ինչպէս յայտնի է, տպագրական Տեսչութեան կողմանէ առժամանակեայ կըրպիլ դադարեալ էր ։ Կըբաղձեմք որ այսպիսի ձախորդ դէպք մի ուրիշ անգամ չպատահի մեր պաշտօնակից յարգոյ եղբօր․ որոյ կողմանէ քիչ մը աւելի խոհեմութիւնն անշուշտ յաջողութիւն պիտի պսակէ զանկեղծ բարեմաղթութիւն մեր։

—Կըլսեմք թէ յանցեալ շաբաթու ԼՈՒՍԻՆ անուն բանասիրական թերթ մի ևս սկսեր է հրատարակիլ 'ի Կ․ Պօլիս, խմբագրութեամբ բանիբուն Հայ գրագէտի մը՝ որում յաջողութիւն և յարատևութիւն կըբարեմաղթեմք 'ի սրտէ ․

Ամենայն Հայոց վեհափառ կաթողիկոսն բարեհաճեալ է զհետևեալ Հայրապետական կոնդակն յուղարկել առ ամեն. Ս. Պատրիարքն Կ.Պօլսոյ:

Գէորգ ծառայ Քրիստոսի և անհասանելի կամօքն Աստուծոյ եպիսկոպոսապետ և կաթողիկոս ամենայն Հայոց, ծայրագոյն Պատրիարք համազգական նախամեծար աթոռոյ Արարատեան Առաքելական մայր եկեղեցւոյ սրբոյ կաթողիկէ Էջմիածնի ․

Քաջարթուն Պատրիարքի Հայոց Կ․ Պոլսոյ և յաւէտ սիրելւոյ մերում դերա Ներսիսի սրբազան արքեպիսկոպոսի խնդալ ի Տէր ։

Զգրութիւն ձեր որ յ՛3ն Դեկտեմբերի առ մեզ արձակեալ՝ ընկալաք իբր առհաւատչեայ ապագայ մեծամեծ և ազգաշահ գործառնութեանց, զորս երկնէք յեռանդուն սրտի ձերում ի բարւոք ղեկավարութիւն հաւատացեալ Ձեզ հօտին, որոյ ճշմարիտ յառաջադիմութեան երևիք իբրաւամբ նախանձախնդիր ։

Փութամք յայտ առնել զխնդակցութիւն սրտի մերոյ նախ՝ ընդ լուսաւոր խորհուրդ և բարերար ազգասիրութիւն ուսումնասէր և բարեպաշտ դերդաստանայն Գարակէօզեանց և Փափազեանց, և ահաւասիկ առաքեմք զօրհնութեան կոնդակն առ Ձեզ ի յանձնել նոցա ի խրախոյս բարի և ի կատարումն գործոյն և յառաջատութիւն ։

Երկրորդ՝ ընդ վերադարձ պարոնայցն Ապտուլլահեան բարեհաջակ եղբարց և այլոց գիտնական անձանց ոմանց ի գիրկ լուսածին մօր իւրեանց Հայաստանեայցս սրբոյ կաթողիկէ եկեղեցւոյ․ և որպէս յաւելուիքդ աւետել՝ զի և բազումք պատրաստեալ են ըստ նոցին օրինակի ի վերադարձ, որով արժան է մեզ մխիթարիլ ընդ այն, զի եկեսցէ ժամանակ յորում համայն որդիք Հայաստանի համախմբեսցին ի մի կեդրոն միութեան, ի ծոց Առաքելական Եկեղեցւոյս ։

Երրորդ՝ ընդ հոգեպարար և հրճուաւէտ աւետիս յաջողութեան ձերոյ, զոր յաջողեցայք տալ կազմել զյանձնաժողովն ի Բ․ Դուռն առ ի քննել զհարստահարութիւնս՝ զորս կրեն սիրելի որդիք մեր բնակեալք ի գաւառս գաւառս՝ յերեսաց կալուածատերց՝ չունելով զհող սեպհական ։

Եւ Չորրորդ՝ առաւել ընդ նորահաչակ հրովարտակ օգոստափառ կայսեր օսմանեանց Ապտիւլ Ազիզ խանի որ շնորհէ զօգնութիւն և զբարեխնամ իրաւունս և զարտօնութիւնս յօգուտ և ի բարգաւաճումն համայն հպատակաց իւրոց, որ և լցոյց զտրտմաթախիծ սիրտ մեր մեծամխիթարութեամբ․ ուստի օրհնեցի՝ բարեմաղթելով Նորին կայսերական Օգոստափառութեան կեանս երկարս և բարեբաստիկս․ անշուշտ նաև ազգայինք մեր և որդիք սիրելիք ըստ արժանւոյն օգտեսցին ի նորահրաշ արտօնութեանց Սուլթանին, եթէ Առաջնորդք և իշխանաւորք վիճակաց և քաղաքաց փոյթ տարցեն ի սէր Ազգի օգնել միամիտ ժողովրդեանն։

Ահաւասիկ շնորհեցաք փոխանորդի ձերոյ որ ի վիճակին Նիկոմիդիոյ Ստեփաննոս վարդապետի զկոնդակ կրելոյ ի կուրծս զխաչ, ըստ խնդրանաց, զոր յանձնեսջիք ի խաչիցն առ ձեզ եղելոց ։

Ողջ լերուք յաւէտ ի խնամս Տեառն պահպանեալ և զօրացեալ քաջառողջ կենօք և արգիւնաւէտ բարեմասնութեամբ ։

Թիւ 413 — ԳԷՈՐԳ Դ․
ի 22 Դեկտեմբերի 1875 — ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ամի փրկչին և յազգային — ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ
Թուակ․ ՌՅԻԾ ի Ս․ Էջմիածին

Կեդրոնական ընդհանուր ժողովոյն Յունվարի 30 նստին մէջ, ազգային վարչական կազմակերպութեան նոր ձև մի՝ դաղտնի քուէարկութեամբ, հաստատուեր և ընդունուեր է․ որոյ գլխաւոր մասունքն, ըստ ՓՈՒՆՋ լրագրոյն հետևեալքն են ․

1․ Ազգային ժողովոյ վարչական իշխանութիւնն իրմէ ընտրեալ ատեանի մը յանձնուած է, ընդ նախագահութեամբ Ս․ Պատրիարքի ։

2․ Ազգային վարչական ատեանը կըբաղկանայ՝ ազգային գործոց իւրաքանչիւր ճիւղին համեմատ՝ հինգ խորհուրդներէ, այն է՝ Կրօնական, Քաղաքական, Կրթական, Տնտեսական և Դատաստանական, որք համրատու են առ Ազգ․ ժողովն ։

3․ Ազգային վարչական ատեանին պաշտօնն է՝ ազգին կրօնական, քաղաքական, կրթական, տնտեսական և դատական գործոց անօրէնութիւնն և ընդհանուր տեսչութիւնը, զոր անձնիւր խորհուրդ իւր յատուկ ճիւղին սահմանին մէջ կըվարէ ։

4․ Եկեղեցական համագումար ժողովը կրօնական խորհրդոյ անդամոց երկպատիկ ցանկը կըպատրաստէ դաղտնի քուէարկութեամբ ։

Ս․ Պատրիարքը նոյն ցանկին մէջէն քաղելով եօթն կրօնագէտ եկեղեցականաց ցանկ մը կըբերէ ազգային ժողովին, զոր ժողովը քուէարկելով կընտրէ կրօնական խորհուրդը ։

5․ Քաղաքական խորհրդոյ ատենապետի պաշտօնին համար Ս․ Պատրիարքն ազգային ժողովոյ ատենապետին հետ համաձայնութեամբ՝ քաղաքագէտ աշխարհականաց եռանուն ընդունելի ցանկ մը կըբերէ ազգային ժողովին, զոր ժողովը նախ ամբողջովին քուէարկելով կընդունի կամ կըմերժէ․ և ընդունելէ յետոյ անոր մէջէն կընտրէ Քաղաքական խորհրդոյ ատենապետը՝ դաղտնի քուէով։

6․ Քաղաքական խորհրդոյ ընտրեալ ատենապետը Ս․ Պատրիարքին և ազգային ժողովոյ ատենապետին հետ համաձայնութեամբ՝ Քաղաքական խորհրդոյ անդամոց համար վեցանուն ցանկ մը կըպատրաստէ, որոյ մէջէն երեքը կրթական, տնտեսական և դատական խորհրդոց ատենապետութեան պաշտօններուն յատկացեալ պիտի լինին ։

Ս․ Պատրիարքն յիշեալ ցանկն ազգային ժողովին կըներկայացնէ, և ժողովը զայն ամբողջովին քուէարկելով կընտրէ Քաղաքական խորհրդոյ անդամներն և միանգամայն կրթական, տնտեսական և դատական ատենապետները ։

7․ Կրթական, տնտեսական և դատական խորհրդոց ընտրեալ ատենապետները՝ Ս․ Պատրիարքին և Քաղաքական խորհրդոյ ատենապետին հետ համաձայնութեամբ՝ իւրաքանչիւրն իւր ճիւղին անդամոց համար վեցանուն ցանկեր կը-

պատրաստեն և ազգային ժողովին կընտրկայացնեն, զոր ժողովն իրենց ամբողջութեամբ զատ զատ քուէարկելով կընտրէ կրթական, տնտեսական և դատական խորհր. անդամները:

8. Վարչական խորհրդոց՝ ինչպէս և Քաղաքական խորհրդոյ ատենապետին ընտրութեան համար բերուած ցանկերն եթէ մերժուին ժողովէն, անոնց տեղ նոր ցանկեր կընտրկայացուին, մինչև երրորդ անգամ.

9. Վարչական խորհրդոց ընտրութիւնք Ս. Պատրիարքը կվաւերացրէ առ Բ. Դուռն և անոնց պաշտօնականութիւնք կայսերական հրամանաւ կհաստատուի:

—Ցիշեալ լրագրոյն մէջ կընթեռնումք թէ Պրուսայի հասունեանց երևելիներէն Քէօլէեան Յովակիմ, Պետիկեան Կոմիտաս, Գրիգորեան Անտոն և Կարապետ, Գրիգորեան Ցիվան և Օրհնած Յովհաննէս՝ բարձրագոյն հրամանաւ Քէօթահեա և Գարահիսար աքսորուեր են՝ տեղւոյն հակահասունեանց ձեռքը գտնուած եկեղեցին գլխեր առնելու և դրաւել ուղղելուն համար:

Քաղաքիս «ԼԱ ՈՒՖՈՐՄ" անուն գաղղիարէն լրագիրն, որ շաբաթն անգամ մի կըհրատարակուէր, ամիս մը կայ որ սկսաւ շաբաթն երկու անգամ հրատարակուիլ առանց յաւելման բաժանորդագնոյն, որ տարին 20 ֆրանք է:

Ցիշեալ պատուական լրագրոյն խմբագիր—տնօրէնն՝ ինչպէս յայտնի է, Զմիւռնացի Ոսկանեան Սամփսոն աղան է, որ շատ տարի 'ի Փարիզ բնակեալ և անդ ստացեալ է գրասէրականութիւն իւր ամենայն յաջողութեամբ: Իւր քաջ գաղղիաբանութեամբն, իւր ամենայաջող գրիչովն և իւր բնական տաղանդովն, որով յութ ամսոյ հետէ կըխմբագրէ զվերոյիշեալ լրագիրն Ոսկանեան Սամփսոն աղան պատիւ բրած է և կընէ միշտ իւր քաղաքակից Հայոց, ինչպէս նաև ընդհանուր ազգին:

ԶՄԻՒՌՆԻԱՅԻ ԼՈՒՐԵՐ

Զմիւռնիա, 7 փետրվար:

Կըլսեմք թէ ըստ որոշման Բարձրագոյն Դրան, Թուրքիոյ մէջ որ և է գործով զբաղող և ապրուստը ճառող իւրաքանչիւր անձ՝ առաջիկայ Մարտի 1էն սկսեալ, վկայագիր մի (թալթանթ) տրուելով մի նոր տուրք պիտի առնուի, համեմատ իւր վիճակին: Վկայագրի տուրքն՝ զոր մահմէտականք և օտար աէրութեանց հպատակք ևս պիտի վճարեն, երկու կարգի պիտի վերաբերին, և իւրաքանչիւր կարգն երեք աստիճան պիտի ունենայ: Առաջին կարգն՝ որ Կ. Պօլսոյ, Զմիւռնոյ, Սելանիկի և Պէրութի համար է, երեք աստիճանի պիտի վերաբաժնուի. և առաջին աստիճանն՝ (յորում, լսածնուս նայելով, կը պարունակին մեծ սեղանաւորաց ընկերութիւքն, ապահովական ընկերութիւնք, շոգենաւական ընկերութիւնք և մեծ վաճառականք,) պիտի վճարէ տարին 120 օսմանեան լիրա, երկրորդ աստիճանը 60 և երրորդ աստիճանը 30 օսմանեան լիրա: փոխանակութեանց գործակալաց և միջնորդաց երեք աստիճանքն պիտի հատուցանեն 20—10—5 օս. լիրա: Վաճառքներն 'ի ճանապարհ դնող և պատուէրընկալ (քօմիսօնճը) վաճառականաց երեք աստիճանքն պիտի վճարեն 20—10—5 օս. լիրա: Սեղանաւորաց, վաճառականաց և նաւուղչեաց միջնորդքն և ճարտարապետք (մէյմար) պիտի վճարեն 8—4—2 օս. լիրա: Անշարժ ստացուածոց վաճառմանց և վարձատուութեանց միջնորդք պիտի հատուցանեն 4—2—1 լիրա: փողոցները պտըտելով վաճառողք՝ տարեկան 4—2 արծաթ մէճիտ տուրք պիտի վճարեն:

—Բարեկենդանն՝ որում նպաստաւորաց կերևէին հանդարտ և բարեխառն օդն ու գեղեցիկ աւուրք, յաջողութեամբ սկսաւ քրիստոնեայ ամեն ազգաց մէջ, և բնանի փոքրիկ պարահանդէսք, որպէս և մեծ ու շքեղ երեկոյեան ատնախմբութիւնք իրարու կըյաջորդեն: Ցանցեալ շաբաթու 'ի նպաստ Հրէից նոպահասատ դպրոցին քաղաքիս՝ փառաւոր պարահանդէս մի տեղի ունեցաւ, ուր մի քանի հրեայ բնամիլք ևս կըգտնուէին: Նմանապէս 'ի նպաստ Ցունաց աղջկանց դպրոցին կառուցելոյ յանուն Հոգւոյն սրբոյ՝ մեծ պարահանդէս մի տրուեցաւ ամենայն յաջողութեամբ. քանզի ծախքն ելլելէ ետև, 150 լիռայի չափ գումար մի մնացեր է յօգուտ յիշեալ վարժարանին:

Կըլսեմք թէ միաբանութեամբ Հայոց և Ցունաց ուրիշ մեծ պարահանդէս մի ևս կըպատրաստուի. որոյ մաքուր արդիւնքն Աղքատասիրաց ընկերութեան Հայոց; և Ցոյն աղքատաց պիտի նուիրուի հաւասար բաժնիւ:

Ցատուկ յիշատակութեան արժանի կըհամարիմք ամենափառաւոր և շքեղափայլ պարահանդէսն, հանդերձ հացկերութով, զոր մեծա. Տիւսօ Փրէր ընկերութիւնն՝ այսինքն Զմիւռնոյ քարափանց (գէ) հանճարեղ մեծահարուստ շինողք՝ ամսոյս չին երկուշաբթի գիշեր տուին քաղաքիս երևելի բնամանեաց: Այսպիսի փառաւոր և մեծածախս հանդէս մի քիչ անգամ տեսնուած է Զմիւռնոյ մէջ. հետևաբար նորա բերկրալի յիշատակը անջնջելի պիտի մնայ 'ի միտս բոլոր հրաւիրելոց. որոց մէջ մի քանի Հայ բնամիլք ևս կըգտնուէին:

—Պարսից վեհա. Շահին հօրեղբայրն՝ Մէքքէէն վերադառնալով հասաւ 'ի քաղաքս անցեալ շաբաթ առաւօտուն, և երեկոյին շարունակեց իւր ճանապարհորդութիւնն 'ի Կ. Պօլիս երթալու. ուսկից 'ի Պարսկաստան պիտի դառնայ:

—Գաղութիւններն՝ դժբաղդաբար, կըշարունակուին և հասարակաց ապահովութիւնն՝ ըստ այսմ մասին, խիստ տխուր վիճակի մէջ կըգտնուի. որոյ 'ի վերայ քաղաքիս ոստիկանութեան ծանր ուշադրութիւնն կըհրաւիրեմք:

—Ցաւօք սրտի կըծանուցանեմք թէ՝ քաղաքիս մէջ 'ի վեց ամսոյ հետէ հրատարակեալ ՍՄԻՐՆԻ անուն յունարէն լրագիրն՝ ինչ, ինչ պատճառաց համար, բարձրագոյն հրամանաւ բոլորովին ջնջուեցաւ:

—Բարձրագոյն հրամանաւ, մեծաշուք Հայտար էֆէնտին նախագահ անուանեցաւ նոր բարեկարգութեանց գործադիր յանձնաժողովոյն 'ի Պօլիս: Նմանապէս մեծա. Վասա էֆէնտին՝ Հերսէկովինի գործադիր յանձնաժողովոյն նախագահ կարգեցաւ:

—Ցաւալի սրտիւ կիմանամք թէ Աֆիօն—Գարահիսարի մէջ 'ի թաղն Հայոց ահագին հրդեհ մի պատահելով՝ հրոյ ճարակ եղեր է Ս. Աստուածածնայ եկեղեցին, ազգային վարժարանները երկուց սեռից, ուր 500ի չափ աշակերտք և աշակերտուհիք կըյաճախէին. նմանապէս 'ի մալիր դարձուցեր է ազգային Առաջնորդարանն, հիւանդանոցն և 60ի չափ Հայոց տուներ, հանդերձ գրեթէ բոլոր կահկարասեօք: Ուստի բազմաթիւ Հայ բնամիլք 'ի մեծի կարօտութեան մնացեալ են առանց պատսպարանաց: Ցաւալի է յոյժ մանաւանդ, որ եկեղեցւոյն մեծագին զարդերէն և անօթներէն շատերն այս ահագին հրդեհին ճարակ եղեր են:

—Ցընթացս վերջացեալ 1875 ամին, ըստ եկեղեցական արձանագրութեանց, Զմիւռնոյ Հայ հասարակութեան մէջ 32 օրինաւոր ամուսնութիւնք տեղի ունեցած են և 82 հոգի ծնեալ են. իսկ մեռելոց թիւն 128ի կըհասնի: Քաղաքիս Հայ ժողովուրդն՝ գրեթէ 'ի 6000 անձանց բաղկացեալ է՝ 'ի միասին հաշուելով նաև ընդպանդուխտ ազգայինս:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Բամպակին օր ըստ օրէ իջնելու վերայ է, այսօրուան գինք՝ 340—290 ղուրուշ են առ կենդինարն՝ ըստ տեսակին:

Աֆիօնը դիւրավաճառ է միշտ և այս շաբթու գրեթէ 100 կողով վաճառեցաւ, 140 ղուրուշի չէքին Գառահիսարի աֆիօնը և 160 եէրլի կոչուած տեսակը. Մեր շուկային մէջ գրեթէ 1200 կողով պատրաստ աֆիօն կըգտնուի:

Փալամուտէն այս շաբթու 1000 կենդինարի չափ վաճառեցաւ, բանուած տեսակը՝ 85—115ի կենդինարն, չբանուածը՝ 50—70 ղուրուշի:

Սուսամին օխան 95—98 փարայի վաճառեցաւ, Նաւուն մէջ աւանդելու պայմանաւ՝ բոլոր ծախքն վաճառողին վերայ:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Իմաց կըտրուի հասարակութեան թէ 'ի Ֆրանկաց թաղն Լոմպարտոյին գինետունն Ռուսիոյ պատուական կոգի (սատէրազը) կըծախուի օխան 19 ղուրուշի, օսմանեան լիռան 134 և արծաթ մէճիտիէն 26 1/4 ղուրուշ հաշուելով:

ՀԻՒԱՆԴԻՆ ԲԱՐԵԿԱՄԸ

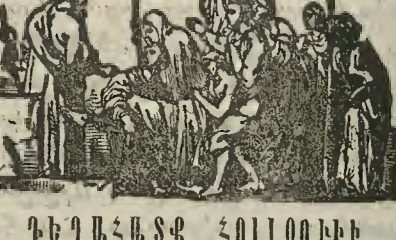

ԴԵՂԱՀԱՏՔ ՀՈԼԼՕՈՒԷԻ
ՋՂԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՔ

Մարդկայս ջղային դրութեան (սիսթէմ) շատ յոգնած ըլլալ սովորական ախտ մըն է և ջիղերուն ամենափոքրիկ շարժումը կամ գրգռութիւնը վշտալի է յոյժ. վասն զի ուր գտնելու է անոր դեղը: — Միակ դեղը այս է. քիչ խմէ գինի, գարեջուր, և ոգելից ըմպելիք. և աւելի աղէկ կըլլայ որ բոլորովին հեռանաս անոնցմէ, և ամենևին չխմես. նմանապէս խաղվէ մի խմեր, և անտեղ թեթև թէյով (չայ) գոհ եղիր: Կարելի եղածին չափ մաքուր օդ ծծէ ամեն գիշեր իմ դեղահատերէս երեք կամ չորս հատ կըլլէ, շատ միս կեր և համեմունքէ (սալցա) հեռու կեցիր: Եթէ այս օգտակար կանոնները ճշդութեամբ 'ի գործ դնելու ըլլաս, միտքդ շուտով պիտի հանգստանայ, մարմինդ առողջ պիտի ըլլայ, պիտի մոռնաս թէ ջղաց շարժումն ունեցար:

ԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆՔ ԵՐԻԿԱՄԱՆՑ

Այս գործարանաց վերաբերեալ ամեն հիւանդութեանց մէջ, թէ կղկղանքը չափէն աւելի ջրալից կըլլան կամ բաւական չեն ըլլար, թէ քարը կամ աւազը երիկամանց կը հպանին կամ թէ անոնց մէջ ցաւեր կը գտնան մէջքին համապատասխանած մասը: Այս ամեն հիւանդութեանց ժամանակը պէտք է Հոլլօուէի դեղահատերը սանուլ տալեալ հրահանգաց համեմատ և անոր սպեղանիովը շփել երիկամանց վարի կողմը անկողին մտնելու ժամանակը: Այս դարմանը անմիջական օգնութիւն մի պիտի մատուցանէ, այնինչ ուրիշ դեղերը զուր տեղը գործածուած պիտի ըլլան:

ՍՏԱՄՈՔՍԻ ԱՒՐՈՒԻԼԸ

Ո՛ր և է դեղ մի չկրնար ստամոքսի զօրութիւնը նորոգել աղէկցնել զայն շուտով՝ ինչպէս այս դեղահատերը. որոնք անբարեխառնութենէ կամ վատթար կերակուրէ պատճառուած բոլոր թերութիւնը կըվանեն և կը հանեն 'ի լեարդն (գօրա ճիյէր), և բուն գործողութիւնը կը կարգադրեն. ջիղերու սաստիկ ծգման (սբազմ) դէպքերու մէջ սքանչելի ներգործութիւն մի ունի և լեարդը ստամոքսի ամեն անկարգութիւնները միշտ կը բժշկէ:

ԲՈՐԲՈՔՈՒՄՆ ԹՈՔԱՌԱՋԻՑ (պրօնշիթ) ՀԱԶ ԵՒ ՀԱՐԲՈՒԽ

Շնչառութեան վերաբերեալ գործարանաց հիւանդութեանց ամեն ախտէն աւելի յաճախ կը պատահի և երբեմն աւելի վտանգաւոր է: Ասոնց գործողութեանց անկարգ ընթացքին առաջինները կրնան միշտ կարգադրուիլ Հոլլօուէի հուշակաւոր դեղահատից միջոցաւ: Ասոնք շուտով կը դարմանեն արեան որ և է ժամանակաւոր անշարժութիւնը; կըթեթևցնեն խցուած շնչերակները, կը բարեխառնեն շնչառութեան սաստիկ արագութիւնը և կարողութիւն կուտան շնչափողին ու թոքերուն դիւրութեամբ ու կանոնաւորապէս գործելու: Այս դեղահատերը՝ իրենց մաքրողական զօրութեամբը կը սրբեն արիւնը ամեն աղտեղութիւններէն, և այս եղանակաւ կըզօրացնեն զգրութիւնը (սիսթէմ) ընդդէմ ծիւրական ախտի, շնչարգելութեան, և ուրիշ թոքային տկարութեանց:

ՏԿԱՐԱՑԵԱԼ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԲԱՂԿԱՑՈՒԹԻՒՆՔ

Տկարութեան, թուլութեան և ջղացաւութեան դէպքերու մէջ, որոնք որ և է բնական կամ գերընական չափազանցութենէ յառաջ եկած են, այս դեղահատից այլայլիչ և նորոգիչ ներգործութիւնը մեծապէս օգտակար է. քանզի մարսողութիւնը կըվերահաստատէ, մարմնոյն ամեն հիւթոց թափումը կը կանոնաւորէ, ջղային դրութիւնը կըզօրացնէ, հիւանդին միտքը կը յարդարէ և վերջապէս առողջութիւնը ձեռք կը բերէ:

Հոլլօուէի դեղահատերը ամենէն օգտակար դեղերն են հետևեալ հիւանդութեանց համար:

Շնչարգելութիւն,	Յօդացաւութիւն,	Թոքացաւութիւն,
Մախձային ախտք,	Տեռատեսութիւն,	Ցաւք որովայնի,
Խիթ (սանճը),	Ջրգողութիւն,	Միզարգելութիւն,
Հարբուխ,	Անմարսողութիւնք,	Բորբոքումն,
Ծիւրական ախտ,	Դալուկն,	Ախտք ընդերաց,
Թանչ (ռէօմադիզ),	Բարախիւն սրտի,	Անկանոնութիւնք կանանց,
Խոյլ պարանոցի,	Քար կամ խիճ միզանոցի,	Մորթային հիւանդութիւնք,
Վերնոտութիւն,	Գլխացաւութիւն,	
Լերդի հիւանդութիւնք,	Աֆրոդիտեան ախտք,	Խցողութիւնք:
Փողացաւ;		

Գիտել արժան է որ տպեալ հրահանգներ կան ամեն լեզուով որոցմէ մէկ հատ կը գտնուի իւրաքանչիւր տուփին մէջ 'ի տեղեկութիւն հիւանդաց, ամեն պարագայից մէջ:

Այս դեղահատերը, որ կըշինուին Հոլլօուէ բժշկին անձնական վերատեսչութեամբը, կըվաճառուին իւր գործարանը 'ի Լոնտոն, Օքսֆորտ կոչուած փողոցը թիւ 533, 'ի գին 1 և 1 ու կէս շելինի, 2 3/4 և 4 1/2 շելինի տուփը, ըստ մեծութեան տփոց:

Խմբագիր—տէր լրագրոյս,
Գրիգոր Գ. Պալտաղարեան:

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱԼՈՒՍՈՅ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ